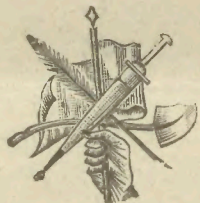

„Droschak”
ORGANE
de la Fédération
Révolut. Arménienne.

ԴՐՕՇԱԿ

Adresse:
RÉDACTION DU JOURNAL
„Droschak”
GENÈVE (Suisse)

„ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԴԱՂՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ” ՕՐԴԱՆ

Հ. Յ. ԴԱՂՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԶՈՐՐՈՐԴ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Համաձայն ընդհանուր ժողովի կարգադրութեան՝ ժողովի որոշումները բաժանած են երեք կարգի՝

1) Մի մասը ընդհանրութեան համար, որը և հրատարակում ենք „Դրօշակի” ներկայ, յատուկ համարում:

2) Միւս մասը Գաղտնիքաւոր Մարմինների համար, որը և շատ շուտով կ'ուղարկւի հեղրոնական կօմիտեներին, տպագրւած առանձին տետրակով:

3) Երրորդ մասը յատուկ Մարմինների համար, որոնց և կը տեղակադրեն նրանց վերաբերեալ գաղտնի վճիռները, կազմակերպական ճանապարհով:

Ընդհանուր ժողովի վերաբնած, լրացրած և վաւերացրած „ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ” արդէն տպագրւեց և ուղարկւեց բոլոր Մարմիններին, առաջիկայում դրանով ղեկավարելու համար:

„ԾԻԱԳԻՐԸ” տպագրութեան կը յանձնւի մօտ ապագայում:

„ԴՐՕՇԱԿ”

ՉՈՐՐՈՐԴ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՐ

Մեայլ, յոռետես մտքեր ներշնչող պարագաների տակ գումարեց Դաշնակցութեան կուսակցաժողովը:— Էազիւ անցած արիւնոտ կռիւ ճամբան, ռազմագաշտից նոր դարձած զօրագնդի հոգսերը ձակատին, յաղթական՝ բայց տրտում— յաղթւողը իր անգիտակից հարեանն էր— կանգնած անորոշ ապագայի հանդէպ, կուսակցութեան գերագոյն ժողովը զգում էր իրեն նոր և խոշոր պատասխանատուութեան առջև, բարդ և վտանգաւոր կռիւների հանդէպ:— կռիւ արտաքին թշնամիների դէմ, որոնց յաղթահարելը իր տենչն էր ու նպատակը, կռիւ ներքին պառակտող տարրերի դէմ, որոնց սանձելը իր վիշտն էր և ոյժերի վատնումը...

Այդ մի կողմից: Իսկ միւս կողմից՝ մի տարտամ Դուժա, «թերխաշ» ծնունդը յեղափոխական հսկայական երկունքի, քաղաքացիական ներքին ընդհարումների, թշնամութիւն երէկեան մարտակից բանակների միջև, բռնապետութեան նոր գրոհ, անորոշութիւն վաղւան համար. իսկ սահմանի միւս կողմը՝ սովալլուկ հատւածներ արիւնաքամ ժողովրդի, դատարկեող գիւղեր, յեղափոխական մարտիկների հալածանք և բռնատարկութիւն, և կեդրոնում՝ նոյն Ոճրագործը, դեռ կենդանի, դեռ յղացող մեծագոյն աղէտների, որոնց սոսկաբեր դառնութիւնը ճաշակեցինք, բայց վախճանը չը տեսնէք:

Ընդհանուր ժողովի բացումն ու կազմն իսկ կրում էր աղէտաւոր վիճակի գրոշմը— շատ ընկերներ, որոնք անցեալ ընդհանուր ժողովից ճամբայ ելան, յեղափոխականի ցուպը ձեռքին, նւիրելու սիրած ժողովրդին և սիրած գաղափարին, այլևս յետ չ'եկան: Զոհւած են նրանք... Միւսները թէև կենդանի, բայց կապած իրենց վայրին ու գործին, անկարող էին յեղափոխական ժամագրավայրին գալու: Տխրաշունչ լուրերն ու նամակները, օրը օրին, նոր բռնութիւններ և շտապեցնում գործող-ընկերների դարձն և մեկնումը, ժողովի փակումն և վերջաբանը: Մարտական հաշիւները ժողով չէր այն, այլ մօտալուտ կռիւ համար սպառազինւորների մի գումարտակ, բաժանւած կռիւ յատակագծով, տակտիքով, նոյնիսկ ծրագրով...

Ու հակառակ այդ չարագուշակ, ճնշող պարագաների, կազմակերպութիւնը դարձեալ մի անգամ ցոյց տուց, որ «բախտաւոր աստղի տակ է ծնւել», գիտէ անարատ պահել 17-ամեայ Դրօշակը, և գաղափարի ոյժով յաղթահարել այն բոլոր կրքերը, որոնք չեն ստեղծագործում, այլ միայն աւերում են ու պառակտում...

Ժողովի պարագմունքների արդիւնքն և հիմնական որոշումները՝ դրա խրախուսիչ ապացոյցներն են:

1. Անջատման ծրագիրը, որ մի քանի ժամանակից ի վեր դարձել էր խլրտումների և նոյնիսկ

կռիւների պատճառ, կուսակցաժողովը յետ մղեց մի ու գեորիչ ժեստով, համարեա միաձայն: Նա որոշեց իր անցեալին և ոյժին վայել վճռականութեամբ՝ երկու դատերն էլ՝ Թիւրքահայ և Կովկասեան՝ առաջ մղել Դաշնակցութեան դրօշակի տակ, շաղկապւած և միացած:

2. Կովկասեան գործունէութեան նախագիծը, որ 1905-ի Խորհուրդից ի վեր, հանդիսանում է իբրև մի քաղաքական կռւած աղիկ կազմակերպութեան շարքերում և այդ շարքերից դուրս, և իր պարունակած սկզբունքներով մեր շարքերը ոգևորելու փոխարէն, մի անըմունքի թիւրիմացութեամբ ամենատխուր ընդհարումների և պառակտումների պատրակ եղաւ— ընդունեց, վաւերացեց, թէ ըստ իր աւանդութեան, և թէ ըստ էութեան, և դարձաւ այն հիմնադրերից մէկը, որի վրայ պէտք է յենւի Դաշնակցութեան սօցիալիստական գործունէութիւնը: Ընդգրկովկասեան հայ ժողովրդի մէջ: Այդ հարցի լուծումը, որ պահանջեց ոյժերի լարումն, երկար ժամանակ, մեծ աշխատանք և մտքերի լայն փոխանակութիւն— ներկայ ժողովի ամենագրական արդիւնքներից մէկն է, արժանի յատուկ յիշատակութեան:

3. Սօցիալիստական ծրագրի հիմնական սկզբունքների վաւերացումը, իբրև տրամաբանական շարունակութիւն նախորդ որոշման, պիտի համարւի Չորրորդ Ընդհանուր ժողովի մտածողութեան և աշխատանքների պսակը: Հիմնւած իր ընդհանուր ծրագրի վրայ, և ուշագիւր քաղաքական-անտեսական կենսաքի պահանջներին, որոնք հրապարակ են եկել վերջին 15 տարւայ ընթացքում, կազմակերպութեան ղեկավար մարմինը վճռեց՝ յայտարարել Դաշնակցութիւնը իբրև հայ աշխատաւոր դասակարգի կուսակցութիւն, որ ձգտում է քաղաքականապէս և տնտեսապէս կազմակերպել նրան, պաշտպանել նրա տնտեսական-գասակարգային և քաղաքական-ազգային իրաւունքները, նպատակ ունենալով միւս աշխատաւորների հետ միասին, ձեռք գցել կառավարութեան ղեկը, և այժմեան միապետական ու կապիտալիստական կարգերը փոխարինել լայն ռամկավարութեամբ և համայնական կարգերով: Ժողովը ընդունեց և վաւերացրեց սօցիալիստական ծրագիրը և յեղափոխական տակտիքը: Ահա այդ ծրագիրը, հիմնաւորւած ընդհանուր ժողովի մէջ, պիտի լոյս տեսնի մօտակայում և պիտի հանդիսանայ իբրև ուղեցոյց մեր գործունէութեան, պրօպագանդի և ձեռնարկների, իբրև յենարան կուսակցութեան աշխատանքների և մտածողութեան:— Իր այդ կարեւոր որոշման վերջնական ամբողջացումն տալու համար, ժողովը միաձայն որոշեց՝ յարել Միջազգային սօցիալիստական բանակին և յարաբերութեան մէջ մտնելով Բրիւքսէլի Սօցիալիստական Բիւրօյի հետ՝ ապահովել Դաշնակցութեան մաս-

նակցութիւնը թէ այդ բիւրօյի և թէ Միջազգային սօցիալիստական կօնգրէսների մէջ:

4. Տ ա կ տ ի ք ւ, որով պիտի ձգտենք մեր նպատակների իրագործման, գերազանցապէս յեղափոխական է: Այդ կողմից Գաշնակցութիւնը, թէ Ռուսաստանի բազմաթիւ և թէ Թիւրքիայի փոքրաթիւ կազմակերպութիւնների շարքում գրաւում է բացառիկ դիրք: Չը խորշելով այն ընթացիկներից, որոնց ընթացիկ իրագործումը հասարակական-կուլտուրական այլ և այլ ասպարէզներում պահանջում է աշխատաւոր մասսաների անյետաձգելի շահերի տեսակէտից, կուսակցութիւնը ինչպէս անցեալում, նոյնպէս և ապագայում մնալու է յեղափոխական, այս բառի ամենախիստ իմաստով: Թեղափոխական տակտիքի արտայայտութիւնները— ընդհանուր ապստամբութիւն, զինւած դիմադրութիւն կառավարութեան ոյժերին, քաղաքական լայն տերրոր, ցուցական-յեղափոխական ձեռնարկներ, ժողովրդական զինւած ինքնապաշտպանութիւն, քաղաքական և տնտեսական գործադուլներ, գիւղացիական և բանւորական շարժումներ— այդ բոլորը մանրամասն մշակւած և շաղկապւած պիտի կազմեն գործելակերպի այն ամբողջական սխտեմը, որով կուսակցութիւնը պիտի իրականացնէ իր ծրագիրը կեանքի մէջ:

5. Հ ա մ ե ր ա շ խ ու թ ե ա ն ս կ զ ք ու ն ք ւ, լայնացրած և համերաշխ ձեռնարկների վերածւած, կազմելու է Գաշնակցութեան գործելակերպի էական և արանձնապէս շեշտւած կողմը: Այն, ինչ ցայտմ տեսնանք էր, հիմա պիտի մարմնանայ և դառնայ իրականութիւն: Եւ կազմակերպութեան ընդհանուր ժողովը յատկապէս շեշտեց այդ ուղղութեան քաղաքական խոշոր կարեւորութիւնը Կովկասում և մանաւանդ Թիւրքիայում, ուր դրկից ազգերի և համայնքների փոխադարձ անտարբերութիւնը կազմում է տիրող ըէժիմի աջողութեան գերազանց հիմնաքարը: Համերաշխութիւն հակակառավարական ցոյցերի ժամանակ, շաղկապում ըմբոստացող ոյժերի՝ առանց կրօնի և ազգի խտրութեան, միացած, միջազգային հողի վրայ դրած պահանջներ, գործադուլներ բոլոր ազգերին պատկանող բանւորների, գիւղացիական միութիւնների տարբեր կրօնների պատկանող համայնքների միջև և ուրիշ շատ ձեռնարկներ— ահա համերաշխ գործակցութեան արտայայտութիւնները, որոնց համար կուսակցութիւնը չի խնայելու ոչ կենդանի ոյժեր, ոչ դրամ և ոչ պրօպագանդ: Հալածւածներ բոլոր ազգերի, միացէք— ահա նշանաբանը: Սեպարատիստական ոչ մի ձգտում, ոչ մի դաւ համերաշխութեան դէմ— ահա ընդհանուր ժողովի անկեղծ և ընդգծւած հայեցակէտը:

Բարդ ծրագիր, խոշոր աշխատանք, անսովոր եռանդ և զոհաբերութիւն պահանջող ձեռնարկներ, և այդ՝

այնպիսի երկիրների մէջ, որ բռնապետութեան անսովոր ամբարտաւանութիւնը և շահերի հակոտնեայ դասաւորումը աւելի քան դժարացնում է կազմակերպութեան անցնելիք ուղին: Ահա թէ ինչու անհրաժեշտ են գաղափարի և կազմակերպութեան նըւիրւած մարտիկներ, հերոսների խմբեր, անձնէր դրօշակիրներ, որոնք կարող լինեն մի կողմից սրտապնդել ԼԵՔՈՂ շարքերը, հաւատ ներշնչել թերահաւատ ամբոխին, և միւս կողմից՝ անդադրում և անհատնում ոյժով շարունակել սկսւած կռիւը, որ գուցէ նոյնքան երկար ապագայ ունի, որքան և երկար անցեալ: Տատանողների, երկդիմի ոյժերի ասպարէզ չէ այդ: Եւ ոչ էլ վայր՝ զբաղւելու ներքին պառակտումներով, փոխադարձ վարկաբեկման անօգուտ աշխատանքով, յեղափոխութեան անունը մոտող ներքին կռիւներով:

Զ տ ա ծ շ ա ր ք ե ր, համոզւած զինւորներ, զոհաբերութեան պատրաստ մարտիկներ՝ ներշնչւած նոյն ծրագրով, սրտապնդւած միևնոյն տակտիքով— ահա կազմակերպութեան պահանջը: Եւ ներշնչւած այդ գիտակցութեամբ, Գաշնակցութեան ընդհանուր ժողովը՝ խստագոյն պատասխանատուութեան կանչելով այն բոլորին, զինւոր թէ կազմակերպող, անհատ թէ մարմին, որոնք վարկաբեկեցին կուսակցութիւնը իրենց զեղծումներով, բռնութեամբ և անարգ քայլերով, հրահանգում է բոլոր մարմիններին, աւելի քան երբ ևիցէ, խիստ լինել, վանել շարքերից այն բոլորին, որոնք իրենց «համոզմունքով ու հաւատով», իրենց բարոյական և յեղափոխական հակումներով չեն համապատասխանում այս դրժւարին և բարդ գործի մեծ պահանջներին, որոնք փոխանակ բարձրացնելու հաւատը, պիտի թուլացնեն այդ, և պիտի սպառնան կուսակցութեան բարոյական դրամագլուխը, առանց մի բան տալու: Զտման, մաքրագործման, բարձրացման կրկնակի պահանջ է այդ, որի մասին բարձրաձայն յայտարարում է 1907-ի ընդհանուր ժողովը շեշտակի կերպով, առանց որեւէ վերապահութեան...

Անգործ, պառակտող մարմինները պիտի կազմալուծւին. վարկաբեկ ընկերները պիտի հեռանան. կազմակերպութեան անունը շահագործողները պէտք է խլստագոյն պատժի ենթարկւին— այդ է ընդհանուր ժողովի կամքն ու որոշումը, նրա բացարձակ հրամանը:

Գ ա շ ն ա կ ց ա կ ա ն ը ն կ ե ր ն ե ր,

Թաղթանակօրէն յետ մղած անջատման, կազմալուծումի և ծրագրային հակամարտութեան ուրականը, ընդհանուր ժողովը աւետում է ձեզ մռայլ, յուսաբեկող մտքերի վախճանը և սկզբնաւորումը մի նոր շրջանի, որ դրոշմւած է մեր լաւ ոյժերի միութեամբ, ծրագրային համերաշխութեամբ և նոր ձեռնարկների որոշ յատակագծով: Այդ նոր շրջանը պահանջում է նոր եռանդ, նոր թափ, ինչպէս և նոր տանջանք:

Չը նահանջներ տանջանքի առջև, որ մեր կուռի յատկանիշն է, երկարամեայ աղբիւրը մեր եռանդի և ջանքերի, ու սրտապնդած գալիք օրերով, առաջ մղենք յեղափոխական կռիւր, յանուն սօցիալիստական մեծ յաղթանակի:

Դէպի բարձր, դէպի աշխատանք, դէպի կռիւ:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՍՕՑԻԱԼԻԶՄԸ

„ԴՐՕՇԱԿԻՆ“

Դաշնակցութեան վերջի կօնգրէն, մանրամասն վիճաբանութենէ յետոյ, որոշեալ է ընդունիլ սօցիալիստական, յեղափոխական ծրագիրը: Այս որոշումը բնաւ հակառակ չէ կուսակցութեան հին ծրագրին՝ որ կը յայտարարէր թէ քաղաքական անհրաժեշտ բարեփոխութիւնը ձեռք բերելէ յետոյ՝ Դաշնակցութիւնը պիտի ձգտէր տնտեսական բարեփոխութեան, որ նմանապէս անհրաժեշտ է: Ռուսաստանի և Կովկասեան դէպքերը այնքա՛ն արագօրէն և այնքա՛ն ուժգնօրէն դաճալիս են, որ խելացի դատողութիւնը և կեանքը կը պահանջէին հին ծրագրին այս լրացումը և սօցիալիզմին յարումը:

Թիւրքիոյ մէջ, այսօր, ինչպէ՛ս երէկ, քաղաքական ազատութիւն և տարրական իրաւունքներ ձեռք բերելու կռիւր՝ ամէն բանէ առաջ է: Ատով միայն պիտի կատարէր հայ յերու ազատագրութիւնը, որոնք ձեռք պիտի բերեն, իրենց թափած այնքան արեան և կրած այնքան տառապանքներու գնով, բաւականաչափ ապահովութիւն իրենց անձին և ինչքին համար: Դաշնակցութիւնը, ինչպէս անցեալին մէջ, պիտի աշխատակցի այս գործին, և անշուշտ Ռուսաստանի յեղափոխական կուսակցութիւններուն սկզբունքները չեն որ պիտի գանդաղեցնեն ֆէդայիներու սրտեռանդը: 1870 և 1871-ին, սօցիալիստ մեծ յեղափոխականը, Բլանկի, որքան ատեն թիւրքի կառավարութիւնը զինքը բանտարկած չէր, օրինակով ցոյց տաւ թէ սօցիալիզմը ինչեր կըրնայ ընել՝ երբ հայրենիքը վտանգի մէջ է: Անգրանիկ և իր զինակից ընկերները, փոքր-ասիական հողի վրայ նոր ապացոյցը պիտի տան՝ սօցիալիզմի յեղափոխական կարողութեան:

Սակայն քանի մը տարիներէ ի վեր, մանաւանդ ճապոնական պատերազմի աղետներէն, ինչպէ՛ս նաև Ռուսաստանի մշտական յեղաշրջումի վիճակէն ի վեր, որ կը մղէ Ռուսաստանը դէպի ցարիզմի կործանումը, կոյր պէտք էր ըլլալ չը հասկնալու համար, որ թըքահայերու ապագան անլուծելիօրէն կապած է ռուսահայերու ապագային և որ ընդհանրապէս Եւրոպայի ազատութիւնը լայն չափով կախում ունի ռուս ժողովրդի և ռուս կայսրութեան կից ժողովուրդներու վերջնական յաղթութենէն՝ ցարիզմի դէմ:

Աս նոր կացութիւնը կը հարկադրէր Հայ Յեղ. Դաշնակցութեան նոր պարտականութիւններ և նոր գործերու կերպ: Առանց հրաժարելու իրենց ազգային պահանջումներէն թէ թիւրքիոյ և թէ Կովկասի մէջ, անհրաժեշտ էր, որ ան կղզիացած և անտարբեր չը մնար այն ահաւոր պայքարին մէջ որ, երկար տարիներու համար թերեւ, իրարու դէմ կը հանէր յեղափոխական և յետադիմական ոյժերը՝ ռուսական կայսրութեան բովանդակ տարածութեան վրայ: Եթէ, օրինակի համար, Ֆրանսացիները, ուշի ուշով կը հետեին այս մեծ ճակատամարտի անցուդարձերուն, այդ լրիկ հետա-

քրքրութեան համար չէ. այլ, որովհետեւ, շատ լաւ գիտեն, որ ցարիզմի տապալումի հետեանքը պիտի ըլլայ գերմանական գերիշխող ընթիմի կործանումը, և այդպիսով պիտի ապահովէի Արեւմտեան ռամկավար ազգերուն ազատ զարգացումը, առանց նոր պատերազմի ոպառնալիքներու և բռնի ուժի երկիւղը ունենալու: Եւս առաւել՝ կովկասահայերը, որոնք կը մանակցին ռուս յեղափոխութեան այս մեծ ողբերգութեան՝ իբր գերակատարներ և ոչ հանգիստ կաններ, պարտաւոր եղան որոշ դիրք բռնել բաւական չէր, յեղափոխական միջոցներով՝ թուրքերու զոհ եղած գիւղերու մէջ կարգը վերահաստատել. անոնք յաւ նկատեցին թէ ինչ յարաբերութիւններ պէտք էր պահպանել և շփոթներ ունենալ ռուսական կուսակցութիւններու հետ: Իրերի ոյժով, անոնք ռուս յեղափոխական շարժումներուն յարեցան:

Ռուսաստանի մէջ նոյնը չէ, ինչ որ է Թիւրքիոյ մէջ: Աշխատաւոր բանւորութեան ստեղծող արդիւնադործութիւնը, ուրիշ նիւզաւ I կը զարհուրէր, վերջի տասնէհինգ տարիներուն՝ Կովկասի մէջ շատ զարգացած է: Թիւրքիոյ մանաւանդ Բագու և Բաթում այժմ բանւորներու պատկառելի համախմբում մը կը ներկայացնեն: Բանւորական այս խումբերը անտարակոյս անզգայ չեն քաղաքական պահանջումներուն, ինչպէս ցոյց տւին վերջին դէպքերու միջոցին: Բայց իրենց անձնական փորձով հասկցան՝ թէ քաղաքական ազատագրութիւնը թերի է որքան ատեն որ կը շարունակէր անտեսական ստրկութիւնը: Անոնք ճանչցան գործադուլները, որոնք սօցիալիստական կուռի են ցաւալից ոյժն են, և գործադուլներու ժամանակ իրենց դիմաց տեսան «կօզակները», պաշտպանող ոչ միայն ցարի ինքնակալութիւնը, այլև շահերը օտար կամ ռուս խոշոր դրամատէրներու—որոնք իրենց տեսակին մէջ, մի-մի փոքր «ցարեր» են: Բնական էր ուրեմն հայ բանւորներուն առաջադրել ոչ միայն քաղաքական ծրագիր մը, այլև սօցիալիստական:

Ինչ որ ճշմարիտ է արդիւնադործական բանւորութեան համար, ճշմարիտ է նաև հողադործ աշխատաւորութեան համար Կովկասի մէջ: Թէպէտև սեփականութեան և կիսնորդութեան ընթիմը գաւառէ գաւառ կը տարբերի, սակայն միևնոյն երևոյթը ծանօթ է Կովկասի մէջ, ինչպէ՛ս ամբողջ ռուսական կայսրութեան մէջ. մինչդեռ անդին ընդարձակ արքունական հողեր կը մնան երեսի վրայ, դիւղացիները հողի պակասը ունին, մանաւանդ լաւ հողերու Հովային հարցը մէկն է այն հարցերէն, որ չէ կարելի յետաձգել և որուն լուծումը ձեռք կը բերէ միայն ծայրայեղ կորովի միջոցներով կամ ճիշդն առած՝ յեղափոխական միջոցներով: Ծանր պարտքերու տակ ճնշած և անմշակ ձգած լայնատարած հողերու կողքին՝ հողազուրկ գիւղացիին հարկաւոր է, ինչպէ՛ս բանւորին, բացի քաղաքական ծրագրէ մը, հողային ծրագիր մը ևս: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ինքն իրեն ծանր հարւած կը տար, եթէ արդիւնագործական և գիւղացիական աշխատաւորներու արդարացի պահանջներուն գոհացում չը տար, իբրև անոնց շահերու ներուած և գիտակցող կուսակցութիւն մը:

Ընդհանուր ժողովը դէն մղեց այս վտանգը: Դաշնակցութիւնը ընդունելով սօցիալիստական ծրագիրը և յեղափոխական տակտիքը, անվիճար կը պահէ Թիւրքիոյ և Ռուսաստանի մէջ իր ազգային պահանջումները: Մինչ Թիւրքիոյ դժբաղդ ժողովուրդներուն համար՝ Դաշնակցութիւնը պէտք է նախ ապահովէ քաղաքական ազատութիւնները, կովկասահայերուն—որոնք մասամբ արդէն տիրացած են այդ ազատութիւններուն և թերեւ շատանան տնտեսական շա-

հետո ձեռքբերումով—ան կուտայ համադական բանակա-
լութեան տակ ճգմած եղբայրներու ազատագրութեան
ազնիւ իդէալը:

Այդ ծրագիրը, որը ընդունած է Գաշնակցութիւնը,
պայծառօրէն ցոյց կուտայ կուէի կրկնակի արժէքը: Ան
գաշնակցած չէ դօգմատիկ կուսակցութեան մը, ինչպէս է
սօցիալ-դեմօկրատ կուսակցութիւնը, այլ գործօն կուսակ-
ցութեան մը, ինչպէս սօցիալիստ-յեղափոխական կազմա-
կերպութիւնը, որուն Ռուսաստանը կը պարտի այն ահար-
կու արդարագատները, որոնք իրենց կեանքի զոհաբերու-
թեամբ՝ կատարեցին անհրաժեշտ վճռագործումները: Այն
կուսակցութիւնը որ Ռուսաստանին տւաւ Սազոնօֆներ և
Գերշաւիններ, միակ կուսակցութիւնն է որուն կրնար և
պէտք էր յարիլ Գաշնակցութիւնը՝ որ իր շարքերուն մէջ
ունի Սառուէի և Օսմանեան բանկի հերոսները:

ՊԵՏԻՐ ՔԵՅԱՆ

Մայիս.

Պ ա Ր Ի զ

ԶԸ ԿԱՅ ԱՆՋԱՏՈՒՄ

Ը ն կ ե ռ ն ե ռ

Հայ Մարտական կազմակերպութիւնը գուրս է գալիս
Ընդհանուր Ժողովի պայքարներէն ուժեղացած, ներդաշ-
նակած և մ է կ ու ա մ մ ր ո զ ջ ա կ ա ն

Մի անգամ ևս նա անցաւ փորձութեան բովից և
չեղանց Հայ Ժողովրդի Թշնամիների հանդէպ՝ իր գոյու-
թեան իրաւունքը, սրբագործւած 17 տարւայ պայքարնե-
րով: Մի անգամ ևս նա ցոյց տւեց, որ այդ գոյութիւնը
դարձել է այժմ՝ նոյնքան բանաւոր ու նպատակայարմար,
որքան անհրաժեշտ և հարկադրական:

Անխառն բերկրանքի հետ այսօր բոլոր «ուղղափառ»
գաշնակցականների մէջ խօսւում է և հպարտութեան օ-
րինակով, զգացումով, հիմնւած այն ջերմ ու մոլեռանդ
նախանձախնդրութեան վրայ, որ նրանք տածում են եր-
կար տարիների ի վեր դէպի կուսակցութեան գրօշակը:
դէպի նրա փարկը:

Մեզ համար, սակայն, անակնկալ չէր Ժողովի այդ
աճող ելքը: մենք գիտէինք, որ առերեւոյթս հակամարտ
ֆրակցիաները—որտե՞ղ չը կան նրանք, ո՞ր կազմակեր-
պութեան մէջ—իրարու հանդիպելով, շատ թիւրիմացու-
թիւններ պիտի ջրէին ընկերական բանակութիւնների և
բացատրութիւնների մէջ և պիտի հաշտէին ընդհանուր
էական խնդիրների շուրջը: մենք գիտէինք, այո՛, որ հա-
կառկորդների չարախորհուրդ գուշակութիւնները «ֆիաս-
կօի», «պառակտումի», «կազմալուծման» մասին, բարեբախ-
տաբար, չը պիտի իրագործէին... Ի՛նչ տասն և եօթ
տարի հերոսութեան ու մարտիրոսութեան դասիններ
կրել ամենափշտո, ամենասոսկալի մարտակրկէսում, եր-
կու ֆրօնտի վրայ մղել անհաշիւ ու արիւնալի ճակատա-
մարտներ այնքա՛ն զոհերով, այնքա՛ն պաշտելի նահատակ-
ներով, և հուշակէլ ամբողջ կովկասում, ամբողջ աշխարհում,
իբրև Հայ կուլտուրական ազգայնութեան, Հայ Ժողովրդի
շարժման ու պրօգրէսի միակ կուսանը և ապա յանկարծ, մի
գեղեցիկ օր, մի քանի խղճուկ դուռերի շնորհիւ, մի քա-
նի փառամոլ խնորհիւսների գծուծ ջանքերով վերջապէս
դնել մի այդպիսի գոյութեան, մարել ընդմիջտ և անփա-
ռունակ, անպատիւ կերպով Հայ Ժողովրդի դիւցապներ-

գութեան հօրիւններից:—Դա կը լինէր պատմական ու
հոգեբանական անհնթութեան, դա կը լինէր արտուրդ:

Այլ մեզ համար անակնկալ չէ Ժողովի վախճանը: Ա-
նակնկալ էր բոլոր նրանց համար, որոնք տարւել էին
մակերեսային զրոյցներով Գաշնակցութեան ներքին տագ-
նալի՝ և քայքայման մասին, որոնք չէին չափել ամբողջ
խորութեամբ այդ կուսակցութեան ժողովրդականութիւ-
նը, ոչ էլ այն ոգին, ընկերականութեան, համերաշխու-
թեան այն առողջ ոգին, որով համակւած է Գաշնակցա-
կան ղեկավարող փտակից տարրը:

Անակնկալ է և այն բոլոր Հայ-հասարակական տա-
կանքների համար, որոնք վերջին ժամանակներս իրենց
անգիտակից խաղերով, «մերկացումներով» ու հրապարա-
կական ստորութիւններով թե և էին տալիս Հայ Ժողովրդի
ոսոխներին—ցարի ու սուլթանի ագենտներին, կովկասեան
խուժանապետներին, կրուշեփաններին—և նրանց հետ ու-
րախութեան ծափ էին զարկում Գաշնակցութեան մէջ
տեղի ունեցող ամեն մի պառակտիչ երեւոյթի առթիւ...

Վաղաժամ էր Պառակտման և կազմալուծման հնա-
րաւորութիւնը այժմ գուցէ աւելի քան երբեք: Հե-
ռու է մեզինք: Ընդհանուր Ժողովը հաստատեց այդ
իր նշանաւոր, այժմից պատմական, որոշումներով, նա որ-
դեգրեց կովկասեան գործունէութեան Ն ա խ ա գ ի ծ ը
և դրանով շեղանց, որ կարելի է գործել երկու նոյնիսկ
տարբեր պետութիւնների սահմաններում, ունենալով
մէկ ծրագիր ու աշխարհայեացք, մղելով մէկ տեղ կռիւ՝
յանուն մարդկային տարրական իրաւունքների, մի այլ
տեղ կռիւ՝ յանուն ազգային ապահովութեան ու միա-
ժամանակ դասակարգային իրաւունքների, և ամեն տեղ
կռիւ յանուն սօցիալիզմի, հաւասարութեան ու արդա-
րութեան:

Հայ բազմատանջ Ժողովուրդը կարօտ է միշտ հզօր ու
գործօն մի կազմակերպութեան, որը թէ իր սե օրերում,
երբ զուլումը պաշարումէ չորս կողմերից և թէ սովորա-
կան, նօրմալ ժամանակ, տնտեսական խաղաղ պայքարի
օրերում՝ կարողանայ ազդուօրէն պաշտպան կանգնել իր
գոյութեան և առաջադիմութեան: Եւ այդ կատէգորիկ
հրամայականի հանդէպ չքանում են «օսմանան» և «ու-
սական» ածականները Հայ անւան առջև, երկու դատերը՝
երկուսն էլ վեհ, սուրբ ու նւիրական՝ համադրւում են
Գաշնակցութեան մէջ, երկու Ժողովուրդները, Հայ հա-
մայնքի երկու պատմական հատւածները, յանձին իրենց
յեղափոխական ներկայացուցիչների, միանում են և հան-
դիսաւոր մի որոշումով ջ ն ջ ու մ ս ա հ մ ա ն ն ե ռ ը...
Այո, ջնջւած են սահմանները տաճկահայ և ռուսա-
հայ Ժողովրդի միջև:—այդպէս էր բացականչում մեր
Քրիստափորը դեռ չորս տարի սրանից առաջ, եկեղեցա-
կան գոյքերի կռիւը պայթելու միջոցին: Ջնջւած էին
սահմանները մինչև օրս de facto, իրականապէս, իսկ
այսուհետև նրանք ջնջւած են և de jure, իրաւապէս:
Ասպարէզը բաց է—գլխարին, զոհառատ կուէի ասպարէ-
զը: Թող բոլոր նրանք, որոնք սոգորւած են Գաշնակցու-
թեան լուսագոյն աւանդութիւններով, որոնց մէջ անկեղծ ու
համեստ գործունէութեան տենչը աւելի ուժեղ է, քան
գձուծ ու ճոռոմ՝ հատւածամոլութեան ամբարիշտ ոգին
—համախմբւին նոր, ընդարձակւած Գրօշակի շուրջը և
կրկնապատկւած եռանդով շարունակեն ազատութեան
կռիւը:

Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

Ա Ն Զ Ա Տ Մ Ա Ն Խ Ն Դ Ի Ի Ր Ը

(Երկու բանաձև)

Ընդհանուր ժողովը լսելով Գաշնակցութիւնը երկու հատւածների—կովկասեան և Թրքասայական—բաժանելու մասին եղած զեկուցումները և այդ առթիւ ծագած վիճարանութիւնները, որոշեց.

- 1) Յետ մղել անջատման առաջարկը.
- 2) Երկու գործունէութիւնն էլ վարել Հ. Յ. Գաշնակցութեան դրօշակի և ղեկավարութեան ներքոյ:

(Պատճառաբանութեամբ)

Ընդհ. ժողովը լսելով Գաշնակցութիւնը երկու հատւածների—կովկասեան և Թրքասայական—բաժանելու մասին եղած զեկուցումները, ինչպէս նաև այդ առթիւ ծագած վիճարանութիւնները և նկատի ունենալով,

- 1) Որ հայ աշխատաւոր ժողովրդի այդ երկու հատւածների քաղաքական-տնտեսական կռիւը հիմնած է միեւնոյն Ծրագրի վրայ, վաւերացած 1892-ին և լրացած Գ. Ընդհ. ժողովի որոշումներով և 1905-ի „Նախագծով“,
- 2) Որ Թրքասայական և կովկասեան գործունէութիւնները, ինչպէս այդ շեշտեց ժողովի ընթացքում, ոչ

միայն չեն վնասում այլ և նպաստում են երկու երկիրների աշխատաւոր ժողովրդի շահերի յաղթանակին,

3) Որ Թրքասայ ժողովրդի շարժումը—որին կազմակերպութիւնը ծառայում է 17 տարիներից ի վեր, այժմ մասնաւոր, երբ Թրքական ըէթիմից դժգոհ տարրերը սկսել են շարժւել—պահանջում է համերաշխ գործունէութեան համար մեր յեղափոխական ուժերի կրկնակի լարումն ու շաղկապումը,

Ո Ր Օ Շ Ե Գ.

1) Յետ մղել անջատման առաջարկը, իբրև մի տեսակետի, որ չէ հիմնւած մեր աշխարհայեացքի և գործունէութեան վրայ և չէ բղիւում կազմակերպութեան շրջանների որոշումներից (21 մարտիներից 20-ը հակառակ անջատման, միայն մէկն է կողմնակից):

2) Երկու գործունէութիւնն էլ վարել Հ. Յ. Գ. դրօշակի և ղեկավարութեան ներքոյ:

3) Հաւատարիմ մնալով կուսակցութեան Ծրագրին, վայրերի գործունէութիւնը առաջ տանել տակտիքի ուրոյն եղանակով, յարմարեցած տեղական հանգամանքներին և պայմաններին:

Տ Ա Կ Տ Ի Ք Ա Յ Ի Ն Խ Ն Դ Ի Ի Ր Ն Ե Ր

Ա.ՊՍՏԱՄԲԱԿԱՆ ԶԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

Ընդհանուր ժողովը լսելով զեկուցումները ապստամբական ձեռնարկների մասին և մանրամասն բնութեան ենթարկելով շօշափած հարցը՝ կայացրեց հետեւեալ որոշումները.

- 1)
- 2)
- 3)
- 4) Գործունէութեան գլխաւոր վայրերում առաջացնել կազմակերպութիւններ, սրանց շուրջը լայն ժողովրդական խաւեր համախմբելով և յատուկ պատասխանատու մարմին՝ այդ ամբողջ վայրի համար, որ իր շրջանի բոլոր գործերի կարգադրողն ու պատասխանատուն է:

5) Յանձնարարել . . . մարմին երկրի լայն ռազմական ուսումնասիրութիւն անել և պատրաստել ռազմական ծրագիրներ, այս կամ այն պատահականութեան համար:

6) Անկնկալ պատահարների դէպքում յիշեալ վայրերում պատասխանատու մարմինը կարող է գիմել ակտիվ ձեռնարկների, նախօրօք ստանալով Գաշնակցութեան Խորհուրդի համաձայնութիւնը:

Տ Ե Ռ Օ Ր

Ընդհանուր ժողովը լսելով տեւորի մասին եղած զեկուցումը և այդ առթիւ տեղի ունեցած մանրամասն և բազմակողմանի վիճարանութիւնը, որոշեց.

1) Կազմակերպել քաղաքական սիստեմատիկ տերօր ընդունելով ներկայ պայմաններում նրա ունենալիք խոշոր հետեւանքները:

2)

3) Ընդունել գործունէութեան վայր

4) Հաստատել „Ցեւօրական գործօն կօմիտէ“

5) Ընտրել մի նախապատրաստական կօմիտէ, բաղկացած երեք ընկերներից, այդ գործի բոլոր նախապատրաստութիւններն անելու և Գործօն կօմիտէն ըստեղծելու համար:

6)

ԻՆԲԵՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

Թիւրքիայ հայաբնակ վայրերում մէջ

Ժողովը լսելով ինքնապաշտպանութեան գործի կազմակերպման վերաբերեալ զեկուցումը և նկատի առնելով ինքնապաշտպանութեան մասնախմբի եզրակացութիւնները, որոշեց՝

Լուրջ հիմքերու վրայ դնել ինքնապաշտպանութեան գործի կազմակերպումը, առաջնորդ ունենալով հետեւեալ չորս կէտերը:

1) Ինքնապաշտպանութեան խմբերը կը զինւին տեղացիների նիւթական միջոցներով:

Ծ ա ն ո թ .— Դաւանակցութիւնը կընդունի պանդուխտ համազօրացիներէ: զինման հիմնագումարի համար նւերներ, որոնք կը գործադրուին երկրի պահպան մարմնի ձեռնով, ոչ բացառապէս նւիրատուներու զինուին, այլ Երջանի գիւղախմբի համար:

2) Եթէ նոր կազմակերպւած մարմինները վստահութիւն ներշնչեն իրենց գործունէութեամբ և կազմի հաստատուն հանգամանքով, Դաւանակցութիւնը կրնայ, եթէ պէտք տեսնէ, փոխ տալ շրջաբերութեան գումար մը՝ զենքի շուկայ ստեղծելու համար:

Ծ ա ն ո թ .— Դաւանակցութեան նախահաւելի մէջ կորուսի այդ նպասակին յաջողակութիւն առաւելագոյն գումարի բանակը:

3) Ինքնապաշտպանութեան խմբերու ձեռք բերած զենքերը կը համարւին համայնական սեփականութիւն, կը գտնուին Դաւանակցութեան կոնտրոլի տակ և կը գործադրւին միմիայն անոր հրահանգներով:

4) Զինման գործը պէտք է կատարուի աստիճանաբար, ինքնապաշտպանութեան խումբերու կազմութեան և անոնց զինւորական կրթութեան զարգացման զուգընթաց:

Ա Ր Շ Ա Ի Ա Ն Մ Բ Ե Ր

Ժողովը քննելով արշաւախմբերի խնդիրը, յանգաւ հետեւեալ եզրակացութեան.

1) Ապագայում մեր մղելիք կուի մէջ, այլ և այլ յեղափոխական ձեռնարկների հետ միասին՝ արշաւախմբերն ևս կարող են օգտակար լինել, երբ ներսի վարիչ մարմինները վստահ են, որ այդ խմբերը կը դարձնեն կուրը ազդու, լայն և յարատւ:

2) Միջոցներ ձեռք առնել՝ միջոցառում սկզբունքով կամ այլ ձևով, առանց վարձի, մարտական դաշնակցական խմբեր մարզել՝ ապագայ այդ օրինակ գործողութիւնների համար:

ԿՈՎԱՍՍԻ ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ընդհանուր ժողովը, լսելով Կովկասի հայ ազգաբնակչութեան ինքնապաշտպանութեան և զինման գործի մասին եղած զեկուցումները և վիճաբանութիւնները՝ յանգաւ հետեւեալ որոշման՝

ա) Ինքնապաշտպանութեան գործը՝ իբրև համաժողովրդական գործ՝ պէտք է ամբողջովին թողնել ժողովրդին:

բ) Կուսակցութեան անդամները կարող են մասնակցել ինքնապաշտպանութեանը՝ իբրև քաղաքացի անհատներ, աշխատելով մացնել ժողովրդական միջոցառումի սխտանքը և կազմակերպել ժողովրդական ինքնապաշտպանութեան մարմիններ:

գ) Անակրկնալ դէպքերում, եթէ ժողովուրդը հրաւիրէ Դաւանակցութիւնը՝ ղեկավարելու ինքնապաշտպանութեան գործը, իր՝ ժողովրդի պատասխանատուութեամբ, նրա անունից և նրա միահամուռ աջակցութեամբ, Ընդհանուր ժողովը վերապահում է ազատութիւն տեղական մարմիններին՝ վարելու ըստ իրենց հայեցողութեան:

ՅՈՒՅԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆ

Ժողովը լսելով ցուցական գործունէութեան վերաբերեալ զեկուցումներն ու վիճաբանութիւնները և նկատելով՝

ա) Այն մեծ նշանակութիւնը, որ ունի ցուցական գործունէութիւնը տաճիկ բռնակալ թէթիմը տապալելու, նրա հեղինակութիւնը կոտորելու տեսակէտից,

բ) Որ ցուցական գործունէութիւնն աւելի բացորոշ կերպով է շարժման մէջ դնում Տաճկաստանի լանամակալ պետութիւնների քաղաքական և տնտեսական ընդհանուր և հակամարտ շահերը,

գ) Որ նա դիւրութիւններ է ներկայացնում աւելի ազդու կերպով արտայայտելու բողոքող տարրերի ձգբողութիւնները և այդպիսով ներկայանում է ագիտատորական մեծ ազդակ ցնցելու համար և մահմադական մասսան,

դ)
Որոշեց՝

1) Ընդունել ցուցական գործունէութիւնը շարունակելու անհրաժեշտութիւնը կազմակերպութեան առաջիկայ տակաւիքի մէջ,

2)

3)

4) Ձգտել ապահովել Թիւրքիայի ոչ-հայ դժգոհ տարրերի գործակցութիւնը,

5)

ԿՈ.ԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ժողովը ծանօթանալով . . . Դաւանակցութեան կազմի և պրօպագանդի այժմեան վիճակին և նկատելով՝

ա) Կազմի և պրօպագանդի սահմանափակ վիճակը.

բ) Այն խոշոր դերը, որ կարող է կատարել յեղափոխական գործունէութիւնը այդ վայրում, աչքի առաջ ունենալով վայրի քաղաքական կարեւոր նշանակութիւնը.

Որոշեց՝

Յանձնարարել Կազմակերպական Մարմիններին, յատկապէս . . . Բիւրոյին և . . . Կոմիտէին չ'խնայել ոչ մի ջանք լայն կազմակերպութիւն առաջ բերելու . . . և շրջակայքում:

Վ Ե Ր Ն Ա Շ Է Ն Ի Շ Ր Զ Ա Ն

ԼԵՈՒՍԱՎԱՅՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹԻՒՆ

Բ Ա Ս Տ Ի Շ Ր Զ Ա Ն

Մ Ի Մ Ի Շ Ր Զ Ա Ն

ԶԻՆԱ-ՊԱՅԹՈՒՅԻԿ

Նկատելով որ անհրաժեշտ է մեր յեղափոխական ձեռնարկներու համար ունենալ ըստ կարելոյն շատ հմուտ արհեստաւորներ զինագործական-պայթուցիկ և

այլ յարակից արհեստներու համար, Ընդհանուր Ժողովը որոշեց.

1)

2)

3)

4)

ՀԱՄԱՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾՈՒՆԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ԹԻՒՐԻՈՅ ԱՅԼԱՏԱՐԻ ՑԵՂԵՐՈՒ ՀԵՏ

Ընդհանուր Ժողովը լսելով զեկեցուցող թիւրքիոյ յեղափոխական տարրերու հետ համերաշխութիւն կայացնելու մասին, եկաւ հետեւեալ եզրակացութեան.

Խորին ուրախութեամբ դիտելով թիւրք ժողովրդի մէջ ծայր առած հակահաւաքական դժգոհութեան երևոյթները, նպաստաւոր վայրկեանը հասած կը նկատուի համերաշխութեան գաղափարի իրականացումը գործնական հողի վրայ դնելու—ինչ որ, դժբախտաբար, ցարդ չէր յաջողած Գաշնակցութեան՝ հակառակ տարիներէ ի վեր ձեռք առած միջոցներուն, հակառակ իր ծրագրին և նախորդ իր Ընդհանուր Ժողովի որոշումներուն:

Ուստի Ժողովը ստիպողաբար կը յանձնարարէ մարմիններուն ամեն կերպով աջակցիլ թիւրք ժողովրդի դիմադիր տարրերուն՝ ղեկավարելով զանոնք, իրենց կուրսին մէջ, այդ բէժիմի դէմ: Այդ գործակցութիւնը պէտք է այնպէս կարգաւորել և առաջ տանիլ որ թիւրք բողոքող և ըմբոստ տարրը կարկառուն կերպով ասպարէզ ելլէ, և կառավարութիւնը զրկուի ամբոխային կրօնամոլութիւնը հայ ժողովրդի և հայ յեղափոխութեան դէմ գրգռելու առիթէն:

Այս տեսակէտներէն առաջնորդելով՝ Ժողովը կը յանձնարարէ,

1) Իր մարմիններուն, որպէսզի ամէն կերպ աշխատին սկիզբը դնելու համերաշխ գործակցութեան և առաջ բերեն համերաշխութեան մարմիններ:

2) պատշաճ մարմիններուն՝ որպէսզի նախապատրաստական բանակցութիւններ սկսին—յարմարագոյն եղանակով—յեղափոխական թիւրք և այլ տարրերու խմբակցութեանց հետ, որոնց քաղաքական հայեացքները և ձգտումները աւելի կը մօտենան Գաշնակցութեան սկզբունքներուն, ինչպէս նաև աշխատին անոնց պրօպագանդին ուժ տալ, տարածելով թիւրք ժողովրդին մէջ անոնց հրատարակութիւնները, հրահանգելով միանգամայն մարմինները ամէն կերպով աջակցիլ այդ աշխատութեան:

3)

4) Նկատելով մանաւանդ որ թիւրքիոյ մէջ առանձին ազգութիւններու ինքնուրոյն ձգտումները, իրենց անջատ գործունէութիւնով, չեն կազմեր միացած ընդհանուր ուժ մը ընդհանուր թշնամուն դէմ, աշխատիլ ձգտիլ թիւրքիոյ այլ ազգութիւններու յեղափոխական կուսակցութիւններու և տարրերու մէջ համերաշխութիւն առաջ բերել և կազմել յեղափոխական Գաշնակցութիւն մը, ֆեդերատիվ սկզբունքի վրայ հիմնած քաղաքական ծրագրով, որ ապահովէ բոլոր ազգութիւններու իրաւունքը: Այս գաղափարի իրականացման համար՝ առա-

ջին պատահութեամբ իսկ հրաւիրել համաժողով մը վերոյիշեալ տարրերու մասնակցութեամբ:

Միեւնոյն ատեն թիւրքերու մէջ տարածւած անհիմն թիւրքիմացութիւններուն վերջ տալու համար, Ժողովը պարտք կը համարի յայտարարել, որ Գաշնակցութիւնը թիւրքիոյ մէջ ունեցած չէ և չունի անջատական ոչ մէկ ձգտում, այլ իր նպատակն է եղած ազգերու կառուրեալ հաւասարութիւն, և տեղական լայն ինքնավարութեան սկզբունքի համաձայն՝ հայկական վեց վիլայէթներու մէջ վարչական ինքնավարութեան հաստատումը, ինչ որ չը հակասեր միւս ազգերու իրաւունքին:

ՀԱՅ-ԹՐԿԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ

Քննութեան առնելով կովկասեան մարմինների մանրամասն զեկեցուցումները հայ-թիւրքական ընդհարումների մասին, որոնք ազմկեցին ամբողջ Անդրկովկասը 1905 և 1906 թվականներին, Գաշնակցութեան Ընդհանուր Ժողովը, լցւած խորագոյն վշտով երկու հարեան ժողովուրդները կործանող այդ իրողութեան հանդէպ, և նկատելով որ,

1) Այդ թշնամութիւնը զգալապէս վնասում է ընդհանուր յեղափոխութեան գործին.

2) Որ ցարական կառավարութիւնը բոլորովին տրամագիր չէ հրաժարել իր պառակտող քաղաքականութիւնից.

3) Որ թուրք անգիտակից ամբողջ հարստահարող բէգութիւնն ու հոգեւորականութիւնը, մերթ իրենց շահերից դրդւած, մերթ արտաքին քաղաքական պրօպագանդի ազդեցութեան տակ, շարունակում են շահագործել մասսաների տգիտութիւնն ու հակահայկական տրամագրութիւնները.

Որ "չեց,

ա) Յանձնարարել գաշնակցական բոլոր մարմիններին՝ համերաշխութեան ընդհանուր և զօրեղ պրօպագանդ մղել, գրաւոր և բանաւոր, ոչ միայն հայ, այլև թուրք ժողովրդի համար:

բ) Ձանք չը խնայել առաջ բերելու, ուղղակի կամ թիւրք մտաւորականութեան միջոցով, յեղափոխական կազմակերպութիւններ մեր հարեան ժողովրդի շարքերում, իբրև լաւագոյն միջոց՝ խլելու անգիտակից մասսաները մղորեցնող թուրք տարրերի ազդեցութիւնից:

գ) Խստորէն հալածել հայ ժողովրդի բոլոր խաւերի միջից այն տարրերն, օրգանները և անհատները, որոնք խօսքով թէ գործով, յաճախ անգիտակցաբար, գրգռում են փոխադարձ ատելութիւն և առիթ տալիս թշնամութեան վերսկսման:

դ) Աջակցիլ այն թուրք կազմակերպութիւններին, հրատարակութիւններին և անհատներին, որոնք ծառա-

յում են երկու ժողովուրդների համերաշխութեանը և մերձեցմանը:

Ե) Յեղափոխական կապեր հաստատել հայ և թուրք աշխատավորների միջև՝ քաղաքներում և գիւղացիութեան մէջ՝ գիւղերում, միացած ուժով կռիւ մղելու քաղաքական և տնտեսական այն գործօնների դէմ, որոնք կասեցնում են երկու ժողովուրդների քաղաքական և տնտեսական ազատագրութիւնը:

Այս յանձնարարման հետ միասին՝ Ընդհանուր ժողովը ջերմ յոյս է տածում, որ հակառակ ընթացիկ զրգարութիւնների և լայնատարած յռեւատիութեան, այսօրւայ ատելութիւնն ու պառակտումը կ'ընկճւին և տեղի կը տան միջազգային այն համերաշխութեան, որը պիտի լինի ամենազօրեղ պատահողանք մեր ապագայ կուռի ու երկու ժողովուրդների յեղափոխական յաղթանակին:

ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՎՐԱՅԻՆԵՐԻ ՀԵՏ

Խորապէս կողմնակից հայերի և վրացիների քաղաքական ներդաշնակ գործակցութեան, Գաշնակցութեան Ընդհանուր ժողովը հրահանգում է կուսակցութեան բոլոր մարմիններին և ընկերներին, իրենց յեղափոխական գործողութիւններին, ինչպէս և գրաւոր ու բերանացի պրօպագանդի ընթացքում՝ երբեք չը մոռանալ այն սերտ կապը որ պիտի լինի վրացի և հայ աշխատավորների միջև, հանդէպ քաղաքական և տնտեսական այն կուռի, որով բռնկւած է Անդրկովկասը:

Կապւած միմեանց հետ հայրենիքով, քաղաքական և տնտեսական շահերով նոյնիսկ կուռի տակաւիքով, երկու ժողովուրդները պէտք է գործեն ձեռք-ձեռքի աւած, ներշնչւած նոյն տենչով և հետեւաբար, փոխադարձ անհամաձայնութեան և դժտութեան ամենափոքրագոյն նըշանն անգամ պիտի նկատուի քաղաքական մեծ սխալ երկու ժողովուրդների համար:

Դրբւած այս տեսակէտներէն՝ Ընդհանուր ժողովը թելադրում է Գաշնակցական ղեկավար մարմիններին՝ ամենամօտիկ կապեր հաստատել և, ի հարկին, ձեռնարկներ անել վրաց ժողովրդի մէջ պոլութիւն ունեցող յեղափոխական և սօցիալիստական կուսակցութիւնների հետ, դուրս չը գալով հարկաւ, մեր ծրագրի և տակաւիքի սահմաններից:

Շեշտելով իր այդ անվերապահ ցանկութիւնը, Գաշնակցութեան Ընդհանուր ժողովը ստիպւած է, անկեղծ ցաւով, մտանքիչ անել այն փաստը, որ Վրաց մէջ գործող կուսակցութիւններից ամենախոշորը, ռուսական սօցիալ-դեմոկրատիայի կովկասեան բաժինը, հակառակ այն վարդապետութեան ոգուն, որի դրօշակիրն է ուզում հանդիսանալ իր գործընկերացով, որ հեռու է շիտակութիւնից, և իր պրօպագանդի ձեռով որ յաճախ շօվինիզմի կնիքն է կրում, փոխանակ նպաստելու երկու ժողովուրդների քաղաքական համերաշխ գործակցութեան, սերմանում է անօգուտ գրգռումն, անվստահութիւն և նոյնիսկ թշնամանք:

Առանց հետեւելու կովկասեան սօցիալ-դեմոկրատների գործընկերացին և շեղելու քաղաքական շիտակ պայքարի շաւղից, Գաշնակցութեան բոլոր մարմինները հրահարում են՝ մերկացնելով հանդերձ սօցիալ-դեմոկրատիա-

կան գործընկերացի ամբողջ ազնուութիւնը, անսասան և անյողգորդ առաջ տանել երկու դրկից ժողովուրդների ներդաշնակ գործակցութեան աշխատանքը, միշտ հաւատարիմ սօցիալիզմի և համերաշխութեան հիմնական պահանջներին:

ՍՕՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԵՏ

ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Անհրաժեշտ համարելով մանաւանդ ներկայ քաղաքական մօմենտում, յեղափոխական տարրերի միութիւնը ընդգէմ բռնակալական կարգերի, ժողովը յանձնարարում է իր կովկասեան մարմիններին, աշխատել՝ գործակցութիւն առաջ բերել սօցիալիստական և յեղափոխական այն կուսակցութիւնների ու կազմակերպութիւնների միջև, որոնք իրենց դաւանանքով ու գործընկերացով մօտ են Հ. Յ. Գաշնակցութեան, այսինքն:

1) Ընդունում են աշխատավորական հայեցակէտը և իբրեւ գործունէութեան յենակէտ, ի թիւս այլ աշխատատեղերի, նաեւ գիւղացիութիւնը:

2) Չգտւած են ազգային հարցը լուծելու ամենալայն ֆեդերացիայի միջոցով:

Այդ գործակցութեան նշանաբանն է լինելու՝ պաշտպանել համայն Ռուսաստանի աշխատավոր ժողովրդի շահերը թէ պետական Գումայում և թէ ընթացիկ կեանքում:

Այդ տեսակ գործունէութիւնը օր առօր իրականացի դարձնելու նպատակով, ժողովը հրահարում է իր պատշաճ մարմիններին՝ ձգտել միջկուսակցական մի մնայուն մարմին կազմակերպել, իբրեւ շաղկապող օղակ յիշեալ աշխատավորական տարրերի միջև:

ՄԻՋԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԱՏԵՍՆ

Ընդհ. ժողովը, բարձր պահելու համար յեղափոխական հմայքը և վերջ մը դնելու համար վերջերս տեղի ունեցած ցաւալի դէպքերուն, պարտաւորիչ կը դարձնէ միջկուսակցական իրաւարար տեսանքները Հ. Յ. Գաշնակցականութեան և ուրիշ կուսակցութիւններու կամ խմբակցութիւններու միջև, համաձայն հետեւեալ կէտերուն՝

1) Միջկուսակցական տեսանքներ կը կազմին շահագրգռող կողմերու ներկայացուցիչներէ, չէզոք ձեռնհաս անձերէ կամ ուրիշ կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներէ, ըստ յարմարութեան:

2) Միջկուսակցական տեսանքներ կը կազմին շրջանի պատասխանատու մարմնի հաւանութեամբ և գործակցութեամբ, ընդհանուր տեսակէտ մը պահպանելու համար այդ գործին մէջ:

3) Միջկուսակցական իրաւարար տեսանքն ունենալ այնպիսի կուսակցութիւններու կամ խմբակցութիւններու հետ, որոնք կը համակերպին այդ տեսանքներու որոշումներուն՝ առ մէն պարագայի տակ, և խոյս չեն տար այդ տեսանքներուն ենթարկւելէ, իրենց աննպաստ եղող պարագային ևս:

4) Միջկուսակցական տեսանքներու որոշումներն տնօրէնական են և չեն ենթարկուի Ընդհանուր ժողովին:

5) Ատեաններու կազմութեան մանրամասնութիւնները ժշակելը կը թողնուի բայժնական ժողովներուն:

Դաշնակցութեան Կովկասեան շրջանի, արձագանք պիտի տայ ընթացիկ տնտեսական-քաղաքական-հասարակական բոլոր հարցերին՝ ղեկավար ունենալով մեր աշխարհայեացքը և արծարծելով մեր կուսակցութեան սկզբունքը:

2) Մի ամսագիր—հասարակական, գիտական, գրական—որի ծաւալի, բաժնեգների և այլ մանրամասնութիւնների որոշումը թողնել Կովկասեան ռայօնական ժողովին:

3) Մի ուսուցիչական թերթ (շաբաթաթերթ կամ օրաթերթ), որի բուն նպատակն է լինելու պարզաբանել հայ կեանքն և առանձնապէս Հ. Յ. Դաշնակցութեան իսկական պատկերը Ռուսաստանի հասարակութեան առաջ:

4) Հարունակել «Յառաջի» գրադարանի հրատարակութիւնը (առնուազն 100 տպագրական թերթ—3000 երես տարեկան), լոյս ընծայել մեր ծրագրին և գործելակերպին համապատասխան ինքնուրոյն և թարգմանական գրաւածքներ, գիտական-հասարակական ընդհանուր հարցերի շարքերում՝ կարեւոր տեղ տալով նաև տաճկահայ դատի և Երկրի տնտեսական-սոցիալական ուսումնասիրութեան վերաբերեալ աշխատութիւններին (տաճկահայ բարբառով ևս):

III

ՕՐԳԱՆՆԵՐ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԼԵՁՈՒՆԵՐՈՎ

Ժողովը որոշեց.

1) Հարունակել

հրատարակութիւնը՝ ճանաչելով թէ օրգանի և թէ խմբագրական մարմնի մատուցած կարեւոր ծառայութիւնները հայոց հարցին:

2)

3) Մտցնել այդ օրգանների մէջ տեղեկութիւններ՝ Դաշնակցութեան գործունէութեան մասին:

4)

5) Փակել Լօնդոնի «Pro Armenia»-ի հարցը, և նրա հրատարակութիւնը համարել ներկայ պայմաններում, անկարեւոր, յանձնելով անգլիական պրօպագանդի գործը . . .

6) Եւրոպական մամուլի մէջ պրօպագանդ անելու համար, բիւզնէի սահմանած չափով, թղթակիցներ պահել:

7) Դրամապէս նպաստել հրատարակող թերթին՝ գրաւելու մեր հարցով:

Աչքի առաջ ունենալով Ռուսաստանում առաջ եկած բարեփոխութիւնները, ժողովը յանձնարարում է պատշաճ Մարմիններին՝ ուշադրութիւն դարձնել նաև այն պրօպագանդի վրայ, որ կարող է կատարել Ռուսաստանում՝ դիմադիր տարրերի աջակցութեամբ:

Կ Ա Ջ Մ Ա Կ Ե Ր Պ Ա Կ Ա Ն Հ Ա Ր Ց Ե Ր

ԲՈՆԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՆ

Լսելով բոնի հանգանակութեան մասին եղած զեկուցումն ու վիճաբանութիւնները, Ընդհանուր ժողովը աչքի առաջ ունենալով՝

1) 1904 թւի Ընդհ. ժողովի որոշումը, ուր այդ ձևի հանգանակութիւնը նկատուած է իբրև բացարձակ չարիք:

2) 1905 թւի Խորհուրդի վճիռը, որը կարգադրում է՝ «դադարեցնել Դրամ կօմիտէի կողմից նոր դիմումներ անելը»:

Այլև նկատելով՝

1) Այն բարոյական լքումը, որ առաջ է բերել բոնի հանգանակութիւնը հասարակական լայն խաւերում՝ թուլացնելով միաժամանակ մարմինների գործունէութիւնը:

2) Դաշնակցութեան և այլ մարմինների ունեցած դառն փորձերը, հակայեղափոխական հետեանքները...

Որոշեց՝

1) Իսպառ արգելել բոնի միջոցների գործածութիւնը՝ հանգանակութեան գործում:

2) Ամենախիստ պատասխանատուութեան ենթարկել այն անդամներին և մարմիններին, որոնք կը շարունակեն դիմել բոնի միջոցներին:

3) Ազգու միջոցներ ձեռք առնել վերջ տալու այն բոնի հանգանակութիւններին, որ կատարում են այլ և այլ բաղդախնդիրներ, կազմակերպութեան

անունից, գաղտնի կամ խարդախ միջոցներով:

4) Ժողովի այս որոշումը յայտարարել կազմակերպութեան պաշտօնական օրգանի մէջ:

«ՆԱԽԱԳԻԾ» ԵՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԻՐԱՆԱՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ընդհանուր ժողովը, լսելով ներկայացրած զեկուցումը՝ «Խորհուրդի իրաւասութեան մասին» Նախագծի հրատարակութեան գործում և այս առթիւ տեղի ունեցած կարծիքների փոխանակութիւնն ու վիճաբանութիւնները՝ հասու հետեւալ եզրակացութեան.

Խորհուրդը՝ հիմնելով Դաշնակցութեան հիմնական Ծրագրի, Գ. Ընդհանուր ժողովի կողմից Կովկասեան գործունէութեան մասին տւած որոշումների ոգու, կովկասեան շրջանային ժողովի այս առթիւ տւած որոշումների, ինչպէս նաև կեանքի հրամայողական պահանջների վրայ, պարտաւոր էր հրատարակել «Կովկասեան Նախագիծը» իբրև ուղեցոյց կովկասահայ կեանքի քաղաքական և տնտեսական գործունէութեան, վերապահելով նրա վերջնական հաստատութիւնը ներկայ Ընդհանուր ժողովին:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՍՕՅՈՒԼԻՍՏԱԿԱՆ ԲԻՒՐՈ

Ընդհանուր ժողովը լսելով Բրիւքսէլի Միջազգային Սօցիալիստական Բիւրօյի կողմից եղած առաջարկը (տես «Դրօշակ» 1905 թ 6) և հիմնելով մեր ծրագրի

Հիմնական կէտերի վրայ, որոշեց՝ Յաճնարարել Արեւմտեան Բիւրոյին՝ բանակցութեան մէջ մտնել յիշեալ Բիւրոյի հետ, յայտնել նրան՝ Դաշնակցութեան յարումը Միջազգային Սօցիալիստական Կոնգրէսների որոշումներին և միջոցներ ձեռք առնել կարգաւորելու Դաշնակցութեան մասնակցութիւնը Միջազգային Սօցիալիստական Բիւրոյին և Կոնգրէսներին:

ԵՐԿՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ընդհանուր Ժողովը լսելով՝

Երկիրը ուսումնասիրելու և այնտեղ ուսումնասիրողներ ուղարկելու մասին և կատարելով այդ առիթով մտքերի փոխանակութիւն՝ յանգեց հետեւեալ եզրակացութեան.

1) Դնել այդ ուսումնասիրութիւնը՝ գլխաւորապէս վիճակագրական և ռազմական-յեղափոխական տեսակետից՝ աւելի լայն և գիտական հիմքերի վրայ.

2) Պատրաստել մի հարցարան-ծրագիր և ուղարկել երկրի մարմիններին և ընկերներին՝ վիճակագրական, ազգագրական, անտեսագիտական և քաղաքական ուսումնասիրութիւններ անելու համար:

3)

4) Բոլոր միջոցներով նպաստել մտաւորական ընկերներին մտնելուն աւելի մեծ թւով՝ նախօրօք պատրաստելով նրանց՝ այդ աշխատանքի համար:

5) Անհրաժեշտօրէն պատրաստել հայկական գաւառների մանրամասն և մեծագիր քարտէզ:

6) Կազմել մի յատուկ մարմին «Ուսումնասիրող Մարմին» անունով, այդ ամբողջ գործը կարգադրելու համար, հիմնաւոր վերի որոշումների վրայ:

ԱՌԱՋԻԿԱՅ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Ընդհանուր Ժողովը մտքերի փոխանակութիւնից յետոյ, որոշեց.

1) Առաջիկայ, Հինգերորդ Ընդհանուր Ժողովը նշանակել գալ տարւայ վերջերը, ոչ ուշ քան 1908-ի աշունը:

2) Ընդհանուր Ժողովի տեղի որոշումը թողնել երկու Բիւրօներին, հրահանգելով որ ամէն ջանք գործ դրւի Ժողովը կայացնելու սահմաններում, երկրին մօտիկ:

3) Արտակարգ պարագաների դէպքում թողնել Խորհուրդին՝ հրաւիրելու արտակարգ Ընդհանուր Ժողով:

Գ Ա Ղ Ո Ւ Թ Ն Ե Ր

Ընդհանուր Ժողովը քննելով Բալիանի, Ամերիկայի, Եգիպտոսի, Պարսկաստանի և հարաւային Ռուսաստանի գաղութների մասին ներկայացրած զեկուցումները՝ յանձնարարում է իր այնտեղի մարմիններին.

1) Կազմակերպական-դրամական աշխատանքներին կից հիմնադրել մի լայն պրօպագանդ, դրաւոր և բերանացի, նւպատակ ունենալով տարածել մեր ծրագրի սկզբունքները և

սերտ կերպով կապել գաղութները յեղափոխական գործի հետ:

2) Ոչինչ ջանք չխնայել՝ յարաբերութեան մէջ գնելու հայ գաղութները՝ տեղական աշխատաւորական շրջանների և սօցիալիստական կազմակերպութիւնների հետ, իբրեւ մի ցանկալի մէթօդ փոխադարձ համերաշխութիւնը զօրացնելու համար:

3) Տեղական և օտար մամուլի մէջ պրօպագանդ մղել յօգուտ հայ ժողովրդի դատի, ինչպէս և այն քաղաքական նպատակի, որին ձգտում է Դաշնակցութիւնը:

Պ Ա Ր Ս Կ Ե Ս Տ Ա Ն Ի Շ Ր Ջ Ա Ն ՈՒ Մ

Նկատելով որ պարսկական ներկայ շարժումը կարող է դառնալ ժողովրդական արթնացման բնոյթ ունեցող հասարակական խոշոր երևոյթ՝ թէ Պարսկաստանի, թէ Արևելքի համար և գտնելով դրա տարածւելն ու լայնանալը ցանկալի թէ համամարդկային, թէ հայկական տեսակետից:

Ընդհանուր Ժողովը յանձնարարում է Պարսկաստանի դաշնակցական մարմիններին և անհատներին՝ բոլոր միջոցներով նպաստել այդ շարժման զարգացման, մտցնելով պարսկական արթնացման մէջ այն պրօպագանդ, ռամկավարական և աշխատաւորական ոգին, որը բղխում է Դաշնակցութեան ծրագրից:

Բ Ա Ր Ո Յ Ա Կ Ա Ն Ա Ջ Ա Կ Ց ՈՒ Թ Ի Ւ Ն

Իրիսափոր Միֆայէլեանի յիշատակին

Ընդհանուր Ժողովը հաճոյքով լսեց Կովկասեան բաժնական ժողովի որոշումը և Երևանի ընկերների առաջարկը՝ մեր անմուանալի ընկեր Քրիստափոր Միքայէլեանի ընտանիքը ապահովելու մասին, ու աչքի առաջ ունենալով, որ այդ հոգսը մինչև այժմ՝ ծանրացած է եղել հանգուցեալի անձնական ընկերների վրայ, և որ այդ եղանակով դժւար է ապահով պայմանների մէջ դնել նրա զաւակի կրթութեան գործը, այլ և այն, որ կազմակերպութեան համար բարոյական պարտաւորութեան խնդիր է՝ օգտուելով այս առիթից՝ արտայայտելու յարգանք մեր ընկերոջ թանկագին յիշատակին, որոշեց՝ կուսակցութեան վրայ առնել այդ գործի կարգաւորութիւնը ու պարտաւորեցնել թիֆլիզի և Բագուի մեր մարմիններին՝ անյապաղ գործի գլուխ անցնել և ամենաուշը՝ մինչև 1907 թւի վերջը, կողմնակի միջոցներով, կազմել մի ֆօնդ և յատկացնել այդ՝ Քրիստափորի ընտանիքի ապահովութեան և նրա զաւակի ուսման գործին:

Յանձնարարել Ա. և Տ. մարմիններին, ինչպէս և Արևելեան Բիւրոյին, բարոյական աջակցութիւն ցոյց տալ մեր անմուանալի ընկերներ Ս. և Հ. ընտանիքներին՝ հոգալով կողմնակի կամ, եթէ այդ անհնար լինի, «կարմիր խաչի» միջոցներով, նրանց զաւակների ուսման գործը:

Կ Ա Ր Գ Ա Պ Ա Հ Ա Կ Ա Ն

ԴԺԳՈՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՒ ԲՈՂՈՔՆԵՐ

Մանրամասն քննութեան առիւթով դժգոհութիւններ չու բողոքներ չայն փաստերը, որոնք արձանագրուած են տեղեկագրերի ու անհատական գիմուքներ մէջ, Ընդհանուր Ժողովը, ամէն մի կարևոր դէպքի համար յատուկ կարգադրութիւն անելով, միաժամանակ որոշեց.

1) Յանձնարարել Դաշնակցական բոլոր մարմիններին՝ հաղորդելու ի գիտութիւն իրանց շրջանի հասարակութեան, որ ոչ մի զեղծում, բռնութիւն և անկանոնութիւն, կատարուած անհատների և խմբերի կողմից, չի մնայ առանց անկողմնապահ քննութեան և խիստ պատժի:

2) Դիւրութիւն տալ, որ ամէն դք, կուսակցական թէ անկուսակցական, հնարաւորութիւն ունենայ, կազմակերպուած զեկավարող մարմիններին իմաց տալու ժողովրդի մէջ եղած դանդաղանքն ու բողոքները:

3) Յանձնել Արեւելեան և Արեւմտեան բերօններին, իբրև Ընդհանուր Ժողովի որոշումների ճիշտ գործադրութեան վրայ հսկող օրգաններ, պատասխանատուութեան կանչել այն բոլոր Դաշնակցականներին—զինուոր, պրօպագանդիստ, հայդուկ, կազմակերպող—որոնք իրենց քայլերով արդար բողոքի առիթ են տալիս, ինչպէս և այն մարմիններին, որոնք վարագործում են այդ տեսակ քայլերը կամ թերանում պատժելու նրանց հեղինակներին:

Ընդհանուր Ժողովը լիալոյս է որ իր այս հրահանգի ճիշտ կիրառութեամբ՝ կարելի պիտի լինի արմատախիլ առնել կուսակցութեան անւան հետ, յաճախ անհիմն կերպով, կապուղ զեղծումները, և ներշնչել հայ ժողովրդի բոլոր խաւերին այն գիտակից վստահութիւնը, որ միշտ վայելել է Դաշնակցութիւնը ոչ միայն կողմնակիցների այլ և ազնիւ հակառակորդների կողմից:

ՈՐՈՇՈՒՄ ԶՈՒՑԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ընդհանուր Ժողովը նկատի առնելով Յուդական մարմնի տեղեկագիրը, քննիչ Յանձնախումբի զեկուցագիրը, իր բոլոր յարակից գօտիւմաներով, ինչպէս նաև Յուդական մարմնի ներկայացուցիչ Սաֆոյի պատասխան-զեկուցումը Յանձնախումբի եզրակացութիւններուն, և նոյն մարմնի անդամներու բերանացի յայտարարութիւնները, որոշեց.

2) Ծանրանալ ձեռնարկին տեխնիքական կողմի մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան վրայ, և քննութեան առնել Յուդական մարմնի գործունէութեան կազմակերպական և ընկերական-բարոյական կրկին տեսակէտները: Ուստի,

1) Նկատելով որ Յուդական մարմնի անդամները, Էլլէնի մահէն ետք, «ձեռնարկի» պատրաստութեան վերաբերեալ իրենց բոլոր խորհուրդներուն և անոնց կիրառութեան մէջ, փոխանակ ամէն հնարաւոր միջոց ձեռք առնելու, ձեռնարկին յաջողութեան հաւանականութիւնները բազմապատկելու, ընդհակառակը՝ տարածելով մտահոգութիւնը ունեցած են, ամէն բանէ առաջ, իրենց անձերու փրկու-

թիւնը ապահովել, խուսափելով իրենց ստանձնած մեծ պատասխանատուութիւնէն.

2) Նկատելով՝ որ լոկ իրենց գլուխն ազատելու այդ սեւեռուն գաղափարէն մղուած, Յուդական մարմնի անդամները գիտակից անհոգութեամբ մը թերացեր են ուշադրութեան առնելու և ըստ այնմ կանխել կամ մեղմել փորձելու այն վտանգները, որոնք կապառնային նաև նոյն վայրը գործող օժանդակ ընկերներուն, ընկերներ՝ որոնք դատապարտեցան մահաւան և երկարատե բանտարկութեան պատիժներու.

3) Նկատելով որ Յուդական մարմինը իր ընկերական յարաբերութիւններուն մէջ ընդհանրապէս այլանդակ վարմունք մը ցուցադրած է, և ինչ որ մասնաւորապէս կզական է Դաշնակցութեան տարեգրութիւններուն մէջ՝ այն վրդովիչ ընթացքն է, որով այդ մարմինը հետամուտ եղած է, թէ գրաւոր կերպով (Վ. . .-ի ատենագրութեան մէջ) և թէ բերանացի տարածայնութիւններով, արատաւորել թանկագին յիշատակը պարտականութեան դաշտին վրայ ինկած մեր անմոռանալի ընկեր Էլլէնին, Ս. . .-ի դժբախտ արկածը ներկայացնելով իբր դաւ մը՝ նիւթում Էլլէնի կողմէ Շապուհի դէմ. •

Ժողովը լուսաբանած համարեց Յուդական մարմնի ծանր թերացումը ընկերական պարտականութիւններու մէջ և անոր պատասխանատուութիւնը «ձեռնարկի» անյաջողութեան մէջ, այն չափով որ այդ արգիւնք էր այդ մարմնի անդամներու անձնւիրութեան պակասին, պէտք չը տեսաւ անդրադոյն քննութեան և դատի:

Միևնոյն ատեն, աներկգիմի կերպով ապացուցուած գտնելով որ Սաֆոն եղած է զեկավար Էլլէնի մահէն ետք Յուդական մարմնի գործերուն, պատրաստողը՝ այդ մարմնի զօկիւմաններուն, հեղինակը՝ Էլլէնի և Շապուհի մահաւան շուրջը կուտակած կասկածներուն և զրպարտութեան, և գլխաւոր ստեղծիչը այդ մարմնի շուրջը տիրող անբարոյական հեղձուցիչ մթնոլորտին:

Վճռեց

1) Յուդական մարմնի անդամ Սաֆոն իսպառ արտաքսել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնէն և այդ մասին յայտարարել պաշտօնական օրգանին մէջ:

2)

3)

«Վ Ա Ր Գ Օ Ւ Խ Ն Գ Ի Ր Ը»

Ընդհանուր Ժողովը, ապրիլի 28-ի նիստի մէջ, լսելով Վարդօի գործին համար կազմած Դատական յանձնաժողովի մանրամասն զեկուցումը՝ եկաւ հետեւեալ եզրակացութեան.

1) Նկատելով, որ պաշտօնական թէ անպաշտօն բազմաթիւ փաստաթղթեր կհաստատեն Վարդօի անարդարանալի մեղաւորութիւնը՝ գիտակցաբար իւրացուցած և իւր անձնական պէտքերուն ծախսած ըլլալուն համար Բալկանի Վեգր. կօմիտէի 2139 ոսկի լէվ և 4673 արծաթ լէվը, ինչպէս նաև արեւելեան Բալկանի կողմէն

իրեն խրկած՝ կազմակերպական 2000 բուլլին, — ընդամենը՝ 12,112 ֆրանկ:

2) Նկատելով որ գրամական այս յայտնի զեղծումներէն զատ՝ Վարդօն շահագործած է նոյնիսկ նահատակ ընկերոջ մը՝ Պետրոս Սերէմճեանի յիշատակը, հանգանակութիւն բանալով իւր թերթին մէջ՝ հրատարակելու համար նոյն ընկերոջ գրութիւններուն հաւաքածուն, և այդ հանգանակութենէ գոյացած հանրային դրամն ևս իւրացուցած է առանց յատկացնելու իսկական նպատակին:

3) Նկատելով վերջապէս որ Վարդօն իւր բոլոր անմաքուր գործերը և, մանաւանդ, իւր զեղծումները չքմեղելու համար հանրային կարծիքին առջև՝ դիմած է ամէն տեսակ անորակելի միջոցներու՝ ջանալով արատաւորել Գաշնակցութիւնը, Գաշնակցական ամենամաքուր գործիչները, նկրտելով կասկածի սուեր ձգել անոնց գործունէութեան վրայ, անւանարկութեան ու խեղաթիւրման հակասական ամեն փորձ ի գործ դնելով իւր թերթին մէջ,

Ո Ր Օ Շ Ե Գ.

Հաստատել դատական յանձնաժողովի եզրակացութիւնը և Բալկանի շրջանային ժողովի որոշումը, յանձնարարելով անոնց գործադրութիւնը պատշաճ մարմիններուն, այն է՝

ա) Արեւմտեան թիւրքի միջոցով պահանջել, որ Վարդօն իւրացուցած 12,112 ֆր. գումարը վճարէ՝ յայտարարելէն 15 օրուայ ընթացքի մէջ:

բ) «Դրօշակ»-ի մէջ յայտարարել Վարդօնի վերջնական արտաքսումը Գաշնակցութենէն՝ իւրեւ զեղծարար, յեղափոխութիւնը արատաւորող և անբարոյական անձնաւորութիւն:

«ԺԱՄԱՆԱԿԱՒՈՐ ԶԻՆՒՈՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ»

„Միմրանակաճ խումբ“

Քննիչ յանձնաժողովը, հիմնւած Ընդհ. ժողովին ներկայացւած պաշտօնական զեկուցումների և նոյն ժողովի դիւանում եղած գրաւոր դիմումներին վրայ, խնդիր մանրամասն քննելուց յետոյ՝ եկաւ հետեւեալ եզրակացութեան.

1) «Ժամանակաւոր զինւորական խորհուրդ» անուն կըրող մարմինը Հ. Յ. Գաշնակցութեան մէջ կազմակերպւած է ապօրինի ճանապարհով:

2) Այդ ապօրինի մարմինը շինել և գործ է ածել կեղծ կնիք Հ. Յ. Գաշնակցութեան անունով:

3) Հրատարակել է Հ. Յ. Գաշնակցութեան անունից մի շարք թուոյցիներ և յատուկ ամբաստանագրեր, ջանալով ամենաստոր գրաւորութիւններով արատաւորել Գաշնակցութեան 1904-ի Ընդհ. ժողովի կողմից ընտրւած մարմինները:

4) Տաճկահայ դատի պաշտպանութեան պատրաստով՝ երեւան գալով և նրա անունը շահագործելով, բուրժուական և հակադաշնակցական այլ մութ տարրերի ձեռքը գործիք է եղել կազմակերպութեան դէմ և որոշ չափով վարկաբեկել է այդ դատը՝ հայ հասարակութեան առաջ:

5) Կազմակերպելով «Զինւորական խորհուրդ», այդ խումբը նպատակ է ունեցել յայտարարել զինւորական գիտատուրա և բռնի միջոցներով իր ձեռքն առնել կուսակ-

ցութեան վարչական գործը, դրամը, կայքը, Թիֆլիսի խմբագրութիւնը և այլն:

6) Իւրացրել է կազմակերպութեան մի քանի զէնքերը:

7) Գործիք է դարձել իշխանութեան ձեռքին և գտնւում է գաղտնի ոստիկանութեան յատուկ հովանաւորութեան ներքոյ:

8) Ապօրինի այդ մարմնի գործունէութիւնը անպայման աներկդիմի կերպով պարտաւի է արժանացել Գաշնակցական բոլոր մարմինների և գործիչ ընկերների կողմից (Երկրի, Կովկասի և արտասահմանի):

9) «Ժամանակաւոր զինւորական խորհուրդ» անուն տակ միացած ուժերի գործունէութիւնը ոչ միայն խուլիգանական շարժում է, ունենալով նեցուկ բուրժուական հակադաշնական փոխական մի խմբակ և ուրա ոստիկանութիւնը, այլ և մի ոտոր դաւաճանութիւն մասնաւորապէս տաճկահայ դատին, որի անունն է շահագործում:

Այս բոլոր փաստերի հիման վրայ՝ ժողովը վերաքննելով խնդիրը, որոշեց.

1) Համարել Միհրանի և «զինւորական խորհուրդ» միւս գործակից անդամների վարմունքը ծանր յանցանք կազմակերպութեան և նրա պաշտպանած տաճկահայ դատի դէմ, և այդ հիման վրայ ճանաչել նրանց իսպառ արտաքսւած Գաշնակցութեան շարքերից:

2) Հրատարակել այդ որոշումը պաշտօնական օրգանի մէջ:

3) Հրաւիրել Գաշնակցական իրաւասու մարմինների ուշադրութիւնն այն հանգամանքի վրայ, որ ապագայում այդ տեսակ անձինք պէտք է անյապաղ ենթարկուին «կանոնադրով» նախորդած պատասխանատուութեան, առանց սպասելու և բերելու այդ օրինակ խնդիրները Ընդհանուր ժողովին:

Զ Ե Ղ Շ Ո Ր Ա Ր Ն Ե Ր

Լսելով Զրաբերդի շրջանի մասին ներկայացւած զեկուցումը և գտնելով որ այնտեղ տիրող տնտեսական տաճնապը և զանազան հարստահարութիւնները արդիւնք են կառավարական ընդհանուր անարխիայի, դիւղացու ոսկաւահողութեան և աղքատութեան, ինչպէս և յեղափոխական նախկին մարտիկների կամ խմբերի մի մասի անբարոյական սանձարձակութեան, Ընդհանուր ժողովը յայտարարում է.

1) Գաշնակցութիւնից հեռացւում են ժողովրդի վրայ բռնացող զինւորները, և նրանց դէմ կռիւ է յայտարարւում կազմակերպական միջոցներով:

2) Աւարառութիւնների, աւաղակային խմբերի, ինչպէս և անարխիայի առաջն առնելու համար, պիտի կազմակերպւել և իրար շղկապել գիւղերը:

3)

Ն Ա Խ Ա Հ Ա Շ Ի Ի

Հ Ա Շ Ի Ա Կ Ա Ն Խ Ն Դ Ի Ր Ն Ե Ր

ՔԱՂԻՆԾՔ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ „ԿԱՆՈՆԱԳՐԻՑ“

ԱՆԴԱՄԱՆՆԵՐ

1.— Իւրաքանչիւր որ որ կ'ուզէ Հ. Յ. Գաշնակցութեան անդամակցիլ, պէտք է ամբողջովին ընդունի կուսակցութեան ծրագիրն ու տակտիքը, ենթարկուի Կանոնագրին և ամէն ջանք գործ դնէ կեանքին մէջ զանոնք իրականացնելու:

2.— Գաշնակցութեան անդամները կը բաժնւին երկու կարգի՝

ա) Գործօն անդամներ,

բ) Օժանդակ անդամներ:

Գործօն անդամներ են անոնք, որոնք կը մասնակցին Գաշնակցութեան ուէ կազմին և կը վճարեն իրենց հասոյթին առնուազն 2⁰/₀-ը:

Օժանդակ անդամներ կը համարուին անոնք, որոնք ընդունելով կուսակցութեան ծրագիրը և նիւթապէս օժանդակելով՝ չեն ղեկավարել սակայն անոր տակտիքով ու Կանոնագրով:

Ծանօթ.— Օժանդակ անդամները ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք չունին:

ԿԱԶՄԱԿԱՆ ՊԱԿԱՆ

4.— Գաշնակցական կազմ կը համարուին՝

ա) Խումբ (առնուազն 7 անդամ)

բ) Ենթակոմիտէ (առնուազն 50 անդամ),

գ) Կոմիտէ (առնուազն 200 անդամ)

դ) Կեդրոնական կոմիտէ (առնուազն 1000 անդամ)

ե) Պատասխանատու մարմին:

զ) Բիւրօ:

Գաշնակցական խումբերը կը բաժնւին քաղաքական, մարտական, արհեստակցական, գիւղացիական, Կարմիր Խաչի կամ այլ տեսակի: Անոնց ամէն մէկուն համար կը մշակուի յատուկ ներքին Կանոնագիր:

ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՆՄՐՆԵՐ

147.— Կազմակերպութիւնը իր յեղափոխական ձեռնարկներու համար գաշնակցական շարքերէն կը կազմէ մարտական խումբեր:

148.— Ամէն մէկ խումբ բաղկացած պիտի ըլլայ 10 մարտիկներէ:

149.— Իւրաքանչիւր մարտիկ պարտաւորութիւնն է ծանօթ ըլլալ Գաշնակցութեան ծրագրին ու պատրաստ՝ ծառայելու անոր իրականացման:

150.— Մարտիկ խումբերը կենթարկուին տեղական մարմինն ու Բիւրօներու կողմէն հրատարակած հրահանգներուն:

151.— Իւրաքանչիւր մարտիկ պարտաւոր է ապրիլ սեփական աշխատանքով, ունենալ սեփական զէնք և իհարկին մասնել, իբրեւ կուռղ, յեղափոխական ձեռնարկներու մէջ:

Ծանօթ.— Ակտիվ զործի մէջ նշան առնող մարտիկը իր ապրուստը կը ստանայ կազմակերպութիւնէն:

ՄԻՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

152.— Միութիւնները կ'ըլլան՝

ա) արհեստակցական,

բ) գիւղացիական:

153.— Արհեստակցական միութիւններու նշանաւոր է՝ համախմբել գործարանական և արհեստաւորական աշխատաւորները ըստ զբաղմունքի և պաշտպանել անոնց շահերը:

154.— Գիւղացիական միութիւններու նշանաւոր է՝ գործակցական ձեռնարկներու միջոցով՝ պաշտպանել գիւղացիներու համայնական շահերը, ինչպէս նաեւ ազատել անոնց վաշխառական, կալածատիրական և այլ տեսակի հարստահարութիւններէ:

Ծանօթ.— Արհեստակցական եւ գիւղացիական միութիւններուն կից կամ անոնցմէ անկախ կրնան կազմակերպուիլ նաեւ կօօպերատիվ միութիւններ:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ ՄԻՋՈՅՆԵՐ

125.— Կազմակերպութեան դրամական միջոցները կը մազմեն՝ ա) անդամավճարներ (հասոյթի 2—10⁰/₀), բ) նւթներ, գ) հանգանակութիւն և դ) պատահական գումարներ:

126.— Իւրաքանչիւր գաշնակցական պարտաւոր է իր ամսական հասոյթի առնուազն 2⁰/₀ մտցնել տեղական գաշնակցական մարմնի գրամարկըլ ամիսը մէկ անգամ:

Ծանօթ.— Այն գաշնակցականը, որ երեք ամիս շարունակ չէ վճարած իր անդամավճարը, ծայնատուութեան եւ ընտրուելու իրաւունքէն կը զրկուի մինչեւ հատուցանելը:

127.— Հանգանակութիւն ընելու իրաւունքը վերապահած է միայն գաշնակցական մարմիններուն:

Ծանօթ.— Առանց մարմիններու գիտութեան եւ առանց պաշտօնական վկայագրի՝ հանգանակութիւն ընողները պիտի նկատուին իբրեւ զեղծարարներ:

128.— Բռնի միջոցներու գործածութիւնը հանգանակութեան գործի մէջ խստիւ արգելւած է:

ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

158.— Գաշնակցական մամուլը պարտաւոր է ճշտութեամբ հետեիլ կազմակերպութեան ծրագրին և տարածել այն գաղափարները, որոնք կը կազմեն ծրագրին հիմնակէտը:

159.— Գաշնակցութեան կեդրոնական պաշտօնական օրգանը— «Դրօշակը» կը ղեկավարուի Ընդհ. Ժողովէն տրած հրահանգներով:

160.— Բայօնական ժողովները իրաւունք ունին իրենց շրջաններուն մէջ հիմնել բայօնական պաշտօնական օրգաններ, տալով անոնց յատուկ հրահանգներ և եթէ հարկ ըլլայ՝ նիւթական նպաստ, առանց դուրս գալու Ընդհ. Ժողովի որոշած նախահաշէն:

161.— Կեդր. կոմիտէները կրնան հրատարակել գաշնակցական տեղական թերթեր, բայց առանց որեւէ պաշտօնական կամ կիսապաշտօնական ընդթի:

162.— Գաշնակցութեան Խորհուրդը և Բայօնական ժողովները կրնան յայտարարել ոչ-գաշնակցական՝ կուսակցական այն թերթերը (առաջինը՝ ընդհանուր, իսկ երկրորդը՝ բայօնական թերթերու վերաբերմամբ), որոնք կը շեղին կուսակցութեան ծրագրէն և անոր հիմնական տեսակէտներէն:

Ծանօթ.— Թողուցիկ թերթերու եւ զրաւոր պրօպագանդի այլ ձեւերու վերաբերութեամբ Բիւրօները կուտան յատուկ հրահանգներ:

Դիմել՝ «Դրօշակի» խմբագրութեամբ, Ժրնեմ.